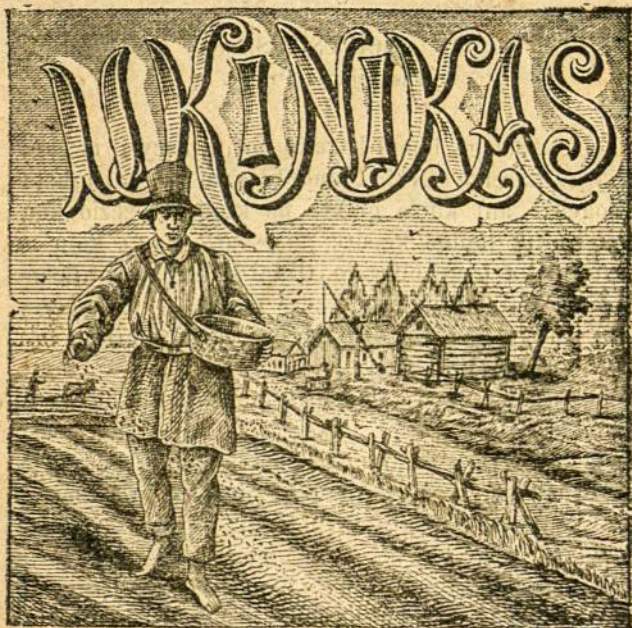

Laikrasztis, paskirtas reikalams ukinjū.

Iszeina syki ant mėnesio. Metinė prekė: Maskolijoje su prisiuntimu kopertose, 5 rubl., su pernesimu per rubežių arba per rankas imant nū perkupčių — 2 rubl.; Prustise, su prisiuntimu. — 3 mark.; Amerikoje ir kitur — 4 mark.

Atkreipiame akis maloningų raszėjū ant to, idant kiek-tiek taikintu savo raszybą prie raszybos „Ukinjko“, nes taisymas rankraszcziū atgabena daug priklaus darbo.

Selvestras.

Pasakojimas Pruso.

I.

Ne apie garbingą karalių noriu raszyti, nei apie smarkų kareivį. Ne! Mano botyrius — tai prastas žmogelis, ant kurio galvos ne kunigaikszcio kau-pokas, tik lapinė kepurė purpsojo, o kojų ne pentinūti czebatai blizgėjo, tiktai klumpės su alksnio padais, o ir tūs, kaip kada eidamas į bažnyčią, arba kur tolian, rupestingai po pažaste neszdavosi.

Vadinosi jisai Selvestras.

Tėvas jo buvo tai žmogus toks, kokie buvo visi beveik jo sėbrai tame laike: „Gērē, uliojo, nieko nedbojo.“ Dėjosi tai anoje nelaimingoje gadynėje, kada paleistuvystė ir girtūkliavimas, pakilę antroj' pusėj' pereito amžiaus tarp lenkų bajorų, užplaukė ant galo, kaip vilnys, ir ant mūsų kraszto. Tvirta dora žemesnės kilties lietuvių nepraleido paleistuvystę į savo vidų, bet girtūkliavimas ėjo per visą ilgį ir plotį Lietuvos, užgaudamas beveik visus. Ir tiktai kada smarkiausi gėrikai pragērė namus, kada kiti pateko į žydų nagus — ėmė iszmintingesniejie liantis gērę.

Selvestro tėvas neprigulėjo į jūs. Jis, kaip jan paprato gerti, taip gērē ir gērē. Žmonės pradėjo sznekėti, kad Raulo (taip vadino tėvą Selvestro) namai teksią Mausziui.

O namucziai buvo ant labai gražios vietos — ant kalnelio, netoli upės, pavieszkelyje. Į rytus nū jųjų mėlynavo tamsios girios, į žiemius, kaip

marios, siubavo lankų gilių žolės, blizgėjo vingiūta upė, kaip vainiku, apžėlusi karklų ir žilviczių krumais. Toliau stovėjo tamsus gūtai sodų dvaro ir mirgėjo balti murai rumų bajoro, apsėsti iš visų pusių tai mediniais, tai muriniais trobėsiais.

Bet nei į vieną pusę nežiurėdavo taip meiliai Raulas, kaip į pietus. Czion per koki pusverstį stovėjo žydo stubelė, ant kurios sienos kabojo blekė su isztepliota sklėnyczia, stikleliu ir bonka. Stovi, budavo, Raulas, kaso galvą ir žiuri į Mausziaus stubelę . . . O Mauszius taipogi meiliai, ar gal ir da meiliau, žiurėdavo ant namų Raulo ir mislydavo . . . Bet ką gali žinoti, ką jis mislydavo.

Turėjo Raulas ne vieną vaiką, bet daugumas mirė, liko tik vienas Selvestras. Tarytum, nesunku užauginti vieną vaiką. Vienok Raului buvo labai nelengva. Ne syki jūdu su Mausziu dvieje dusavo apie vargingą gyvenimą. Ir ne syki, bedusaujant Raului, Mauszius virszaus vieną kvatierką ant sienos su kreida bereikalingai užbraukė. O tos kvatierkos ardė Raulo tvoras, sudraskė stogą klūno (klaimo) ir drabužį apiplėszė. Bet kas niekiansia — tai szitai, jog ir dūną išz namų išzbaidė.

Dirba ir verkia Raulienė, stengdamasi atlaikyti namus, bet ką tu atlaikysi! Kū toliau, tū daugiau Raulas geria, tū meiliau Mauszius į namus žiuri.

II.

— Oi Mausziuli — praszneko syki židelka — oi koks tu iszmingas! Kaip tu moki apseiti su Raulu!

— Ny? — paklausė Mauszius.

— Oi, tu jį iš namų varai, o jis tau į karvoszių bučiūja.

— Ny, o kaip gal but kitaip?

— Ak jis gal suprasti visą tavo szelmystą.

— O kaip jis supras? Asz jį giriu, o visi szitie galvijai mėgsta tai. Tik jį pagirk, tai ir ikvalei bus: sėsk paskui ant jo ir jok, o gojus*) mislys, kad tu jam nugarą kasai.

— Oi tai niekai — atvertė židelka, — bet vis tik jis galētu suprasti, kad tu jį tyczia girdai ir priraszai bereikalingai kvatierkas.

— Kokia tu maža da, Sore! — asz jam išznekėjau, jog tas žmogus mandras ir iszmingas, katras daug geria.

— Ny? — abejojancziai pratarė Sorė.

— Ny — atsakė Mauszius — tai Raulas pas manę ateina ir mandrauti ir gerti, o kaip jis jau apkvaista, tai asz jį imu girti, kad jis daug iszgeria ir begirdamas priraszau antrą kvatierką

— Oi Mausziuli, koks tu iszmingas! Tik ar tu žinai, ko asz bijau?

— O ko?

— Ak gali ir kitas žydas atsirasti arti, kuriam gali tekti ant galo Raulo namai.

— Tu misliji, kad Ickus, arba Morkelis tai gali padaryti?

— Ogi kaip?

— Na tai tu žinoki, jog negali!

— Asz ir pati žinau, jog jie kvailiai ir negali su tavim susilyginti, bet

*) gojus = krikščionis.

— Oi, Sore, jau jaigu asz tau sakau, kad negali, tai ir negali . . .

Žydelka, girdėdama tai, nutilo ir žiurėjo ant savo Mausziaus su dideliu džiaugsmu. Paskui vienok pratarė:

— Pasakyk-gi tu man, Mausziuli, dėlko negali?

— Dėlto negali — atsakė tas — kad Raulą nusipirkau pas rabiną nū viso kahalo, nū visų žydų. Asz už jį pinigų, kaip už versų, užmokėjau, ir dėlto jis dabar mano, nes kiekvienas žydas turi man dabar padėti spausti ir engti Raulą ir apgavinėti jį.

— Asz tik-ką norėjau tau sakyti, kad tu ji nusipirktum, o dabar matau, kad, tu graicziaus padarei, negu asz sumislyjau — tarė pradžiungus žydelka. — Dabar asz viską suprantu! Bet dėlko-gi tu man, Mausziuli, pirma nesakiai nieko?

— Szitokius dalykus reikia, Sore, slapta laikyti, nes jaigu apie jūs dasižino gojai, tai žydams gal buti ir-gi nelengva.

— Oi, ką szitie galvijai padarys?

— Gali imti spardytis! — tarė Mauszius.

Czia abudu žydai linksmi nusikvatojo. Paskui Mauszius, užbaigdamas savo szneką, kalbėjo Sorei:

— Na, tai dabar tu, Sore, žinai, kad Raulas — tai mano vergutis, mano jautis, ir kad jam nēr kur dėtis nū manęs. Nu tai dabar ir nesirupinki!

— Oi, Mausziuli, kaip man nesirupinti. Ak labai malonu gyventi Raulo namūse . . .

— Nu, tai ir palaukk da metus, antrus. Matai jau szimet pas jį badas ir skolų tiek, kad ir ausų jo isz po skolų nematyti. Pereis metai, antri, jis

pragers man visą labą! . . . Eik velik Rifkę ir Jankuczkį pavalgidinki! . . .

Taip sznekucziavosi meili pora žydelių, žiurdama į namus Raulo, aplietus gausiais spinduliais pavasarinės saulės.

III.

O namūse pas stalą klupojo tam tarpe Raulienė ir meldėsi verkdamą. Meldėsi ji suvis saviskai tarydama:

— Dieve, Dieve, kur asz dingsiu su vaiku, kada mus isz namų iszvys žydas. Dieve, tu aprupini visus, aprupink ir manę, neužmirszki leides ant svieto!

Gal but, kad Dievas iszklausė jos maldą, nes į porą dienų atvažiavo naujas prabaszczius ant vietos mirusiojo ir ėmė palengva drausti svieta nū arielkos. Tai vieną, tai kitą žmogų, budavo, pasiszaukia nedėldienyje į savo gyvenimą, paszneka gražiai ir bematai paszauktasis meta gėrės. Atėjo eilia ir ant Raulo. Pasiszaukęs jį, kunigas ilgai barė ir mokino, ir kada Raulas iszėjo isz klebonijos, matyt buvo ant jo veido aszarų žymės.

Dykai szaukė Mauszius praeinantį pro karcziamą Raulą, dykai ir Mauszienenė stikleliu skambino į bonką. Raulas pirmą sykį nū kelių deszimtų metų praėjo pro karcziamą negėrės. Raulienė isz džiaugsmo pažadėjo nuneszti kunigui gaidį.

Bet ar tai gaidys buvo niekai, ar tai jau tokia laimė buvo Raulo, kad jam į kelią vėl pasipiniojo Mauszius. O tai taip atsitiko.

Raulas, nenorėdamas eiti pro karcziamą, vedėsi arklius į ganyklą aplinkui vieszkeliu, o paskui

ežiomis. Ozion tarp rugių pievoje rado jisai Mauszių beganantį savo karvę. Iš sykio suriko ant žydo Raulas, bet tas grait jį apmalszino, užsiminęs apė skolą. Ir paskui žodis po žodžio ėmė iszjūkti jo paklusnumą kunigui.

— Oi, kaip tu kunigo klausai! Tur but tu jo bernas, o ne gaspadorius! Ot, pažiurėk, ką Norkus kalba . . .

— O ką-gi Norkus gali kalbėti? — paklausė kaip per sapnus Raulas: ak jam kunigas uždraudė suvis gerti arielką!

— Oi, koks, tu kvailas, Raulai! Ot, Norkus tai žmogus! Ką, sako jis, man kunigas? Tegul jis pats negeria, o asz gersiu! Jisai sako — sz... kunigui į muczę, o dėk ant plikės! . . . O tu kaip pienų bijei sznapso iszgerti! . . .

— Tai ko asz bijosiu!

— Oi bijei turbut, nes kad nebijotum, tai taip darytum, kaip Norkus, ką vakar dvieje su Masziotu bonką visą iszgėre.“

— Ką tu szneki! — ims tau Masziotas ir gers? . . .

— Oi, vieryk manim, dievaž', kaip manę gyvą matai! — rėkė žydas ir melavo, nes, tiesą sakant, Masziotas nei vieno stiklelio į rankas neėmė.

Taip erzindamas Mauszius nusiviliojo Raulą į karcziamą ir nugirdė. Tiesa, nugirdė dykai, bet ateinancziame laike taip iszmesti pinigai turėjo Mausziui szimteriopai sugryžti. Szitą žydas gerai numanė ir ant to varė.

Raulas ėmė vėl gerti. Vėl nėra kam namų žiurėti. Suiro stogai ir tvoros, sugedo padarai.

Par spragą tvoroje kiaulė viena paprato į bulves lysti. Piemū syki, antrą pasakė gaspadinei ir ikvalei. Ką padarys Raulienė su girtu vyriszkiu?

— Eik, eik, pacziuti, nors kūlu tvorą užkalsi — praszo jijė. O tas tik mykia.

IV.

Pasitaikė taip, jog tą praszymą motinos ir mykimą tėvo girdėjo ir Selvestras. Pasigailo vaikinas savo motinos. Tatai, niekam nieko nesakydamas, paėmė kirvį, paėmė porą kūlelių ir nuėjo taisyti tvorų. Buvo tai pirmas jojo darbas, pirmas rūpestis apė namus.

Iszblyszkęs, sudžiuvęs vienturtis Selvestras iki sziam laikui mažai ką kyszosi į namus. Jam rūpėjo galvijai, kumelės, jam rūpėjo ant galo vamzdis su ragucziu ir vėgėlės po krantu upės, tik ne namai.

Dabar kaip ir kvosztelėjo į galvą vaikui, jog yra namūse ir kiti darbai ir kiti rūpescziai, ne tik apė kaimenę (bandą) ir bovos. Nū szio laiko visur buvo žymu, jog yra namūse Selvestras.

Nū szio laiko prasidėjo kova tarp girtūkliavimo tėvo ir rūpestingumo sunaus. Tėvas alijo namus, neszė viską isz jujų; sunus dirbo, žiurėjo viską ir rinko, ką tik galėjo, int namus.

Isz sykio vienok matyti buvo, jog kova ne lygi. Priesz Selvestrą ėjo ne tik tėvas, bet ir Mauszius su visais savo szelpikais. Aiszku buvo, visiems, jog kū daugiau Selvestras uždirbė, tū tik daugiau teks Mausziui . . .

Galas, žinoma, koks turėjo buti; apė tai nieks negalėjo abejoti, nieks ir neabejojo, nes nieks ir

ir nesirupino apė tai, kas ten namūse Raulo darosi.

Viena tik Raulienė, žiurėdama į darbą ir trusą sunaus, sunkiai dusavo:

Taip perėjo metai, antri. Užaugo Selvestras ir isz dikto viruko stojo drutu darbiniku. Tame tarpe isztiko bjaurus sunkmetis. Namūse Raulo jau apė velykas dūnos neteko. Jau ir Mauszius į nagą pradėjo imti už skolą; jau ir pragerti nebuvo ką, nes liko tik dvi karvi ir dvi kumeli, be kurių apseiti negali namūse. Tiesa, liko da keturios kiaulės, bet į jas ne sykį pažiūrėjęs Raulas tik atsidusėdavo . . . Mauszius kiaulienos neėdė . . . O tokių pusiau pastipusių gyvūlių daugiau niekam nereikėjo.

Vienoje pėtnyczioje, Mauszius atėjęs pas Raulą, ėme reikalauti pinigų nū jojo,

— Palauk, Mausziuti, iki rudeniui visus atidūsiu — praszėsi Raulas.

— Oi, asz laukiau ilgai, dabar man labai reik.

— Na, Mausziuti, tu ir pats žinai, koks dabar metas, iszskur imsiu dabar tau pinigus!

— Kas man galvoj? Tu man kaltas, tai ir atidūk! O jaigu neatidūsi gerumu dabar, tai atidūsi per sudą!

— Iszskur ir sudas ims tau atidūti? — kaip ir klausė Raulas.

— Kaip iszskur? Pardūs tavo namus!

— Kasgi dabar pirks tau namus? — palingavęs galvą tarė Raulas.

— Nu, kad nieks nepirks, tai asz pats jūs sau už skolą pasilaikysiu!

Iszgirdęs tai, Raulas drucziai nusiminė ir kaip ir atsikvoszėjo. Metė nū tos dienos gėręs suvis, dirbo ir mislijo, kas bus dabar. Dabar jis aiszkiai pamatė, kad žydui tik jojo namų reikia. Bet kaip iszsigelbėti nū žydo nagų, nenumanė. Žinojo Raulas, jog isz priežasties sunkmeczio niekur sviete nėra zoposto. „Atidūti Mausziui nēr isz kur imti, tur namai jam tekti.“ Taip sudumoj o Raulas ir pacziai apė tai pasakęs, apsiliejo aszaromis. Dabar ir jis nors nū visko per ilgą laiką atszalęs, pajuto, kaip jam brangios ir sienos namų ir dirvos laukų ir medeliai sodo.

Dirbo Raulas ir verkė, o jau apė Raulienė nēr' ką nei sznekėti: vargszė, trusdamasi po namus nesuspėdavo aszaras szlūstyti. Net patiems kaimynams pagailo Raulo. Nū to laiko nieks isz jo daugiaus nesijūkė. Atsirado geri žmonės, kurie tarėsi nueiti pas Mauszių pasznekėti, ar neatleis kiek, ar nepalauks nors iki rudeniui.

— Oi, ką jus mislyjate, vyrai? — rėkė Mauszienė, iszgirdus tai nū žmonių. Oi, ar jus girti, ar jus durni, ar jus kelio klausiate?“

— Na, kodėl taip tu szneki? — atsiliėpė senis Visbara, ką su kitais buvo pas Mauszių nuėjęs.

— Na, ką dar tu klausi? — terszkėjo toliaus Mauszienė — dabar už porą musztinių asz galiu nusipirkti porą arklių, o rudenyje ir szunį nenupirksi!

Žydas turėjo savo tiesą, Raulas vėl savo, sakydamas, jog jis gērė arielką ne szimet', kada pinigai

brangus, bet pernai ir užpernai, kada jiejie buvo pigus. Bet kur tu su žydu rodą gausi?

Visi da labjau nusiminė sugrižę nū žydo. Tik vienas Selvestras nieko nenusiminė, tartum ne apė jų namus svietas sznėkėjo ir ne jų Mauszius isz namų ketino varyti . . .

V.

Apė pavakari, tą pacią dieną, kada Mauszius atsakė palaukti pinigų, Selvestras atėjęs į stubą pratarė tėvui:

— Tėte, leistum tu manę su pora arklių į miestą?

Raulas net kruptelėjo, iszgirdęs tokią szneką Selvestro; taip tai netikėta ir nesuprantama pasirodė jii.

— Asz pažiurėsiu, ar nerasiu ten kokio darbo — traukė toliaus Selvestras, matydamas, kad tėvas tyli.

— Ką tu tenai dirbsi?! — atsiliepė mostelėjęs ranka Raulas. Jo galvoj negalėjo tilpti mislis, jog ką nors gali dirbti mieste. „Mieste gali gerti, pyragus valgyti ir kitaip pinigus mėtyti, bet ką nors dirbti ir uždirbti — tai negalimas daigtas.“ Taip sau mislyjo Raulas.

— Jaucziu asz tenai nors ir nedidelį pelną — reiktu pabandyti — nesiliovė Selvestras.

— Arklius da pavogdinsi nū karcziamos . . . užmetė Rautas.

— Ei ne, tėte! asz į karcziamą n'eisiu, tik tu man dūki avižų puskartę ir szieno pundelį, kad nereiktu nū vežimo trauktis, jieszkant paszaro ar-

kliams. O ką apė pelną, tai tu, tėtė, nesirupink, asz kalbėjau su pono bernais, jie man papasakojo, jog ponui reikia daug vežimų samdyti dėl vežimo javų . . . Samdys kitus, nusamdys ir manę.“

Pamislyjo Raulas, o pamislyjęs pavelyjo važiuoti Selvestrui, tardamas:

— Gerai! Tik važiuodamas man pasakyki „gal ir asz drauge nukeliausiu pas Žagarių pasirodavoti.

O szitas Žagarius buvo garsus ant visos apigardės provinikas.

Ant rytojaus nemažai nusidvyvyjo Raulienė, pamaczius vakare pargrižtant Selvestrą su girtu tėvu.

— O tu, nevidone, tu ir dabar tokioje bėdoje ir tokiam varge negali pakęsti. O galva tu mano, galva! . . . verkė ir rėkė moteriszė. „Kada Mauszius isz namų varo tu da giliau taisaisi brįsti į vargą! Dieve tu mano!“

— Et, mama, neverki, — atsiliepė — Selvestras — padėki man velik tėvą isz vežimo iszimti, o pati pamatysi, kad verkti nēr' ko. .“

Matydama sunų linksmai kalbant, ir motina truputį susiramino ir jos szirdį kaip ir spindulys vilties suszildė, bet vis da nenorėdama graitai užbaigti kaip ir už pareigą savo laikydama da keilius sykius žlumbtelėjo ir paaimanavo.

— Mama, ar tu žinai, kad mudu su tėvu buvom pas Žagarių“ — atsiliepė Selvestras, matydamas, kad motina nutilo.

— Tai dabar! O ar tu žinai, tai gerai judu padarėta.“

— Ir da kaip gerai! Žagarius mudu stacziai nuvedē pas sudžią, na ir ten sudžia pasznekējēs su Žagarium lenkiszka, apraszē man musų namus.“

— Tai tau! O tėvas, ar žino apē apraszus?“

— Kur, mamule, nežinos, jis pats ir pasiraszē ant to. Su Žagarium da ir pasirokavo.“

— Už ką-gi?“

— Nu-gi už užrasztus. Žagarius sako tėvui: Raulai, užraszyki sunui namus, tai jeigu žydas ir kabjisis į jūs, tik tu galēsi da apeliavoti, gintis; sakysi — namai ne mano, prova trauksis, ateis rudū — o rudens laike pardūsi szį-tą ir išmokēsi jam skolą.

Girdēdamas tai, sudžia patarē, jog geriaus butu pardūtinai apraszius; tąsyk žydas jau nieko nepadarysias.

— Kaip tai pardūtinai? — paklausē tėvas.

— Taip pardūtinai — jau atsakē Žagarius — kad tu butum kaip pardavēs sunui namus už pinigūs, o ne užraszēs dykai. Tokių užrasztų jau niekad negali sulaužyti, nei tu nei nieks. —

— Na, tai ir gerai, — atsakē tėvas, — man tokių užrasztų ir reikia.

— Kvailas tu, Raulai! — užriko Žagarius, — taip užraszēs sunui namus, tu stosi jo bernu, o jis gaspadorium, norēs, jis laikys tavę namūse, o nenorēs, ir iszvyys.

— Ką tu manę kvailini! — Pons sudžia! praszau raszyti taip, kaip drucziau butu. Jeigu asz kvailas, tai tegul manę valdo kiti. O jaigu asz ne kvailas, tai ir pats susivaldysiu, neprapulsiu pas sunų. Bile tik žydas n'iszvytu isz namų.“

— Tai, vaikeli, ar tu matai dabar! — pratarē Raulienē. Na, o kaip užraszē?

— Pardūtinai, mamule!

Dvi misli bligstelejo galvoje Raulienės: Mauszius isz namų negalės iszvartyti ir tėvas jau negalės namų pragerti. Moteriszkei net akys nuszvito. Ir, kaip stovėjo viduryje aslos, taip ir pūlė ji ant kelių melstis. Sunus nusikreipęs į szalį nubrankė su pik-tumu nū savo veido nepraszytas aszaras.

VI.

Ne lengvi buvo pirmi žingsniai gyvenimo Selvestro. Pavasarį ir vasarą reikėjo ir iszsimaitinti ir laukus nudirbti. Tai, budavo, į dvarą, tai isz dvaro per dienas važiuja, tai lauką aria. Bet kas buvo navatniausia — tai Raulo susilaikymas nū arielkos. Tiesa, įnirszęs Mauszius jau nedavė ant bargo, o prieg tam ir pragerti nebuvo ką. Bet vis-gi, norėdamas szunį muszti, lazda randi. Taip butu radęs ir Raulas už ką pasigerti, vienok per visą vasarą nieks nei sykį nematė jo girto.

Rudeniui atėjus, vėl Selvestrui naujos bėdos atsirado. Nieks nū jo javų neperka, kaip tik Mauszius, o tas dūda pusę vertumo. Žmonės tik galvas kraipo, kalbėdami:

— Tai, virucziai, kaip visi žydai už vieną žydą užstoja!

Matydamas savo prapultį, Selvestras išipraszė kelius kaimynus, kad javus jojo vežtu į miestą ir už savo pardūtu — ir tiktai tokiu būdu atsigynė nū Mausziaus. Mauszius ilgai laukė javų Selvestro, o nesulaukdamas pradėjo mislyti, jog kas

nors isz žydu slapta nū jo nupirko — ir pakėlė didelį riksmą pas rabiną:

— Oi, kas dryso be mano žinios pirkti nū Selvestro javus! Jis mano jautis, jis mano vergutis! Ar dykai asz mokėjau už jį pinigų kahalui?!...

Bet visi žydai „po cheirimu“ patvirtino, jog nieks isz jų nepirko nū Selvestro nė vieno grudo.

Tada Mauszius ėmė po kaimą tyrinėti, kur dingo Selvestro javai, nes jis, gerai žinodamas padėjimą namų, numanė, kad negalėjo ik tam laikui arūduse pas Selvestrą gulėti. Piktumui žydo nebuvo galo, kada jis dasižinojo, kaip javus savo Selvestras per kitus pardavė. Keikė jisai žydiszkai ir pludo ir savo balachoną draskė ir plaukus peszė... Žmonės pradėjo sznekėti, kad žydas isz piktumo pasiuto, o da labiaus, kada Visbara papasakojo, jog nuneszės Selvestro pinigų ir visą skolą Raulo Mausziui užmokėjęs.

— Ko-gi žydas siunta dabar? ... klausė ne vienas.

— Žmogų nepasisekė prapuldyti! — atsakė visiems Visbara. — Užsimanė nuparkėlis žmogaus kraujo ir aszarų. Dabar siunta negavęs!

— Vyrai! — pratarė Vaisbonis — jau jaigu taip, tai kam mums laikyti szitą kraujagerį savo kaime? Ak žemė mūsų, mūsų ir karcziama; tegul sau eina po velnių toks bjaurybė!

— Po velnių, po velnių, parką! — pakilo riksmas ant ulyczios.

— Kad jo czia nei kojos nebutu — to smirdėlio! — szaukė vyrai. Laukan tą smarvę!

Po nedēļai, kada iszvytas isz karcziamos Mau-
szius važiavo lauk' isz kaimo, Mauszienē visā galvā
jam prakrimto:

— Oi tu durnius, tu kvailys! Kam tu visam
svietui parodei savo piktumā ant Selvestro?!
Kam tu taip szuniskai užpūlei ant Raulo?! Rei-
kėjo tau meiliai, atsargiai, palengva viską daryti,
nu tai ir butum sziandien' gyvenęs Raulo namūse,
kaip Morkelis kaip Apkus, arba Ickus gyveno gojų
namūse

Mauszius tik klausė ir mykė.

Bet kada piemenys, kaip ir atsisveikindami ėmė
jam rėkti: Mausziau, ar nenori Raulo namų? —
tai žydo szirdis ko neplyszo isz piktumo. Bet ką
jis galėjo padaryti? Nieko! Jis galėjo tik keikti,
ir keikė, kiek tik įstengė.

Taip szita graži pora iszvažiavo isz kaimo.
Gaila tik, kad nevisur taip gražiai pasiseka atsi-
ginti žmonėms nū žydų.

VII.

Mausziui iszsineszinus, visas kaimas kaip ir
nuszvito. Pas moteris užsiliko ne vienas drobės
stukelis nepragertas, ne viena kapa kiauszinių isz-
badėjusiems vaikams teko, o ne žydukams. Gaspa-
doriai susiczėdyjo nepragėrę kas skatiką, antrą, —
kas javų kartį. Takeliai į karcziamą užžėlė . . .

Linksmiau buvo pas Raulą ir džiangėsi labiau-
siai Raulienė. Per Visų szventę darė tarpo savęs
parėdką. Selvestras norėjo atgal tėvui namus at-
raszyti, bet tėvas ir motina, o labiausiai motina,
jokiu budu ant to netiko.

Po ilgų kalbų susiszekėjo taip: motina bus gaspadinė ir gaspadorius; pas ją bus visi pinigai, kuriūs pagal reikalą ji kiekvieną sykį iszdūs Selvestrui, nes tėvui ana jau suvisai nebetikėjo.

Perėjo metai, antri. Namūse Selvestro viskas persimainė. Sulužusios tvoros pavirto į naujas. Sugriuvusios triobos blizgėjo dabar naujomis sienomis ir margais galais. Ant galo svirno kaip ir balkonas pritaisytas su gražiai iszdrožtomis ir nutekintomis lentutėmis ir stipinėliais nutvertas. Ant szito balkono pastogėje džiuvo kmynai ir kitos žolės, džiuvo suriai balti ir geltoni surinycziose.

Bet gražiausiai man nurodė stuba (grįczia). Apžėlus isz visų pusių rožėmis, žirnuciais ir kitomis kvietkomis ir pridengta medeliais vysznių, gruszių — stuba su durimis einancziomis į sodą, su langais pavėdytais kvietkomis.

Džiaugėsi Selvestras savo rankų darbu, bet labiausiai džiaugėsi motina. Nerekėjo dabar drebėti ir mislyti apie tai, kaip Dievas dūs pramisti iki naujų rugių. Dabar netik dūnos buvo ikvalei jos rankose, bet ir pinigai nemaži.

Tik viens Raulas kaipkada dusaudavo. Nes kaip ir nedusauti: pati jam, nei Selvestrui nedūdavo bereikalo nei skatiko.

— Kas tu per gaspadorius — sznekėdavo tėvas Selvestrui, — kad tu viską motinai atidūdi?

— Na, ką darysi, tėtuli, — tokia susznea buvo! —

— Ką tavo susznea verta; namai ant tavęs rasyti, tai jieje tavo ir viskas tavo! Nedūk motinai pinigų ir gana!

— Kaip-gi, tēte, nedūsi? Tu ir pats žinai: nedūsi pinigų, tai pyks!

— Nagi tegul sau pyksta!

— Tai, tēte, jau asz dabar dēl tokio brudo — poros auksinų, su motina pyksiūsi?!

Ir tiesa, jis nesipyko su motina, bet jau, kur tik, budavo, gali, tai ir dūda tėvui giliūti: ar tai stacziai dūdavo kiek pinigų ant arielkos, ar tai taip pataikindavo, kad tėvui tekdavo geras „valksmas“, — tai žuvių pagavęs nusiųsdavo per tėvą ponui į dvarą, tai kunigui kalėdą vežti dūdavo . . .

Sunkiau ėjosi Raului pavasarį ir vasaros laike, kada nieko pardūti nebudavo ir darbai nū visokio kito pelnavimo atitraukę prie savęs laikė.

Kentė, kentė Raulas ir neiszkentė! Sustvėręs klėtyje rugių maiszą užsimetė ant peczių ir marsz į dvaro karcziamą!

Bet ant jo nelaimės pamatė pati.

— Selvestrai, Selvestrai! — suriko įtpūlus į stubą — žiurėki, ką tas pagonas, ką tas netikėlis daro?! . . .

— Nugi kas ten darosi?

— Vai tėvas rugius į dvarą pragerti nesza! Bėgki, skubinkis atimti, da jis netoli!

Selvestras užsimetė ant peczių sermėgą ir iszbėgo per duris. Netoli nū liepto permesto per upę pasivijo tėvą su rugiais. Upė gili, lygmalė su krantais smarkiai neszė drumstą vandenį ir eiti per jają lieptu buvo paojinga su kokia nors naszta.

— Tēte, szuktelėjo Selvestras, dūk man per lieptą perneszti; asz jaunesnis, o tavo kojos ne taip tvirtos, gali da nū liepto patekti į upę.

— Ak gerai kalbi! Perneszki tu — atsakė tėvas, atidūdamas rugius. Kada perėjo per lieptą abudu, Selvestras, eidamas toliau užkalbino vėl tėvą:

— Ar daug tau dūs, tēte, už szitūs rugius szinkorius?

— Asz taip misliju, jog vis jau dūs kokius penkius auksinus!

— Tai tu man velik pardūki; asz tau irgi penkius auksinus dūsiu, o tau nereiks tampyti tokį sunkų maiszą!

— Na, ak gerai tu sakai! — atvertė jam Raulas.

Selvestras, iszėmęs penkius auksinus, atidavė tėvui, o rugius parneszė namon. Visi buvo namūse linksmi ir Raulienė džiaugėsi. Tiktai viena painė — negalėjo suprasti, kas nugirdė Raulą. Da labjaus ji užsirupino, pamaczius ir ant rytojaus jiji girtą.

Bet graitai girsnojimas pasibaigė ir viskas grįžo į savo kasdieninę vagą.

VIII.

Tokių atsikimų nemaž buvo, Selvestrui begyvenant. Dangumą isz jų sziandien asz užmirszau. Bet vieną gerai dar menu.

Buvo vėlybas pavasaris. Sužėlė žolės lankose ir pievose. Po nutvertus pudymus ganėsi gyvuliai.

— Tai jau butu laikas namon verszius isz Krizų parvaryti — atsiliepė nedėldienyje priesz Sekmines pusryczius bevalgant Selvestras.

Reikia czia pridurti, jog, suauginęs didelę kaimenę (bandą) galvijų, ir matydamas, jog neteks

per žiemą dėl jų paszaro, Selvestras atidavė kelis verszius ant szėrybų į Krizus.

— Tai ką dabar siūsi? — patarė motina.

— Nugi, tegul eitu tėvas — atvertė Selvestras — jaigu nepatingės!

— O ko jau, vaikeli, asz tingėsiu? lyg czia toli nueiti, arba sunku parvaryti? — atsakė tėvas.

— Ar tai tu tėvą leisi, Selvestrai; tur but tu proto netekai? — suriko motina.

— Na, o kodėl-gi, mama?

— Ar tai tu mislyji, jis tau verszius parvarys?! — Jis pragers jūs! . . .

— Nei pragers jau, mama, nei nieko. . .

— Ei negal but! Na argi tu, tėtė, nepristatysi verszių į vietą? — paklausė Selvestras tėvą.

— Ką jos, vaikeli, klausai? Kur asz pragersiu, kur asz neparvargsiu! Ir ilgai nelaukdamas Raulas užsimetė dvejokus ant peczių ir iszėjo verszių. Raulienė pasibarus nustojo ir atsidavė ant Dievo valios. Laukia dieną, laukia antrą, nei Raulo nei verszių nesulaukia. Atėjo trecia diena. Ragina Selvestras berną važiuoti į dvaro karcziamą parvežti tėvą.

— Tu, vyruti, asz mislyju rasi jį arba po sūlu arba po stalu begulintį. Radęs papraszyk szinkoriaus, kad padėtu tau į vežimą ant szieno paguldyti.

— O verszius kur rasiu ir radęs kur turiu jūs dėti? — paklausė bernas.

— Tai jau apė verszius tu nesirupinki! — atsakė jam Selvestras.

Po valandai bernas parvežē girtā Raulā. Ir žinia, versziai buvo visi pragerti.

Kiek prasiblaivęs, Raulas teisinosi:

— Tai, vaikeli, asz ant piktumo pacziai pra-gėriau! Kad jau ji manę už tokį laiko, tai ot jai taip tegul ir buna!

Visi isz szito atsitikimo jūkėsi, o labjausiai Selvestras. Tik viena Raulienė ilgai ir ruscziai barėsi ir ant Selvestro ir ant paties.

Ar kaimu budavo eina, ar miestu važiūja Selvestras — visur budavo jiji sutikdavo svietas su linksmu veidu, visur jiji linksmi sveikindavo ir seni ir jauni. Senas kunigas, Bebrinikas, atva-žiavęs į kaimą, kitur niekad, budavo, nesustoja, kaip tik pas Selvestrą.

Bet nieko ant szio pasaulio nėra tvirto. Nu-mirė, da jaunas budamas, Selvestras ir namai isz sykio kaip ir nužlugo. Da mano atmintyje ant galo nudriskusios klėties ilgai barkszojo gražiai margintas balkonėlis, ir puikiai suaugę medžiai so-delio tartum da vis laukė Selvestro.

(Galas.)

Lukestis naszlaitės.

Jau raudona saulė skęsta

Viduryje debesų;

Paskutinė szviesa gęsta —

Neužilgo bus tamsu.

Vėjas užia tikt per girią,

Lenkia aužulų szakas;

Szviesą jau nū tamsos skiria

Naktis, iszskėtus rankas.

Gricioj' įkisza į sieną
Spraga balana sausa:
Apszvieczia veidą kiekvieną
Jos mirgečiojanti szviesa.
Žiurau į visus tūs veidus,
Bet mylimų nematau.
Czion vargti galvą nuleidus
Jau nū seniai prapratau.
Man kasdien priesz akis stoja
Mama rubūse baltūs;
Žiuri, kaip duktė vaitoja
Sziūs vargingūse krasztūs.
Ji dabar kitoj' szalyje.
Kaip ten jai yra dailu!
Ten ne sząla, nė nelyja, —
Ten linksma tarp aniuolų! . .
Kodėl negaliu ją sekti,
Kas manę prilaiko czia?
Kas dangun nedūda lėkti,
Ar tai diena, ar nakezia?
Kodėl szia vargingą žemę
Asz palikti negaliu?
Ją žmonių piktybės semia,
Medžių joj' mažai žalių.
Juk czia žmonės serga, mirszta,
Czia tiek bėdų ir vargų . . .
Nors apiekos jau czia pirsztą
Dievo, aniūlų sargų.
Kas man ant szios žemės lieka?
Kas czia brangų? — nežinau;
Laikė czia manę už nieką
Kiekviens, su kūm gyvenau.
Mylimoji mano miega
Žemėj' giliai užkasta;
Ant jos kapo leidžia diegą
Raudonoji radasta . . .
Kvietkos ant kaktos jai žydi,
Kaip sniegas rubai balti;

Pulkai aniūlų ją lydi:
Visi szventi, nekalti.
Ji daug czia ant žemės kentė,
Sunki buvo naszta jos;
Bet dabar danguj' jos szventė —
Jau ant amžių ten bujos ...
O asz vargszė! kad galėcziau,
Padalycziau jos džiaugsmus;
Kad galėcziau — tūj' nulėkcziu
I tūs amžinus namus.
Vakar kaip meilingai szaukė,
Pasirodžiusi sapne;
Nekantringai labai laukė
Ir viliojo taip manę! ...
Ar greit, mylimoji mama!
Imsi manę prie savės? —
Czia man liudna ... angszta ... žema —
Kas tavėp manę nuves?
Kada nū rutų vainiko
Mano apsidengs kakta? —
Viltis manyjį neisznyko,
Nors asz visų palikta.
Kad gerai pasistatycziau
Ant to kelio, ką einu,
Kad nors sziantdien pamatycziau
Ilgumą mano dienų! ..
Kad matycziau tą adyną,
Kurioji brangi mama
Pas savę manę vadina. —
Bet ji turbūt tolyma ...
Kol ant manės negalanda
Savo dalgio giltinė,
Kol kaip sudžiuvus balanda,
Riogsau tuszczioj' daržinėj',
O, Tu matai mano dvasią!
Matai plakimą szirdies:
Smertis manę atras drąsą
Ir pas Tavę palydės!

Vaikas.

Lietuvos istorija.

Parasžė Lietuvos vaikas.

V.

Rusiai ir Parusiai.

(Tasa.)

Peržiurėkime priežastis, kurios privertė Pomezanus ir Pomezanus pakilti prieszais Kryžeivius.

Pomezanijos ir Pomezanijos gyvėtojai gal but ir butų visiszkai pasidavę naujam savo likimui (liosui), jaigu nauji jų valdytojai nebutu jų erzinę savo godumu ir puikybc ir jaigu jie su Parusiais butų elgęsi teisingai ir žmoniszkai; tūm-gi tarpusie praskutiniai ant kiekvieno žingsnio buvo niekinami ir skriaudžiami, jų papročiai ir tikėjimas iszjūkiama, o tikėjimiszkos apeigos asztriai korojamos. Žinoma, ne lengva tai buvo kęsti Parusiams, ipacz kad isz doriszkos pusės jie skaitė Kryžeivius žemesniais už savę. Budami dar nepriegulmėje, visi Parusiai turėjo lygias tiesas (provas), iszskyrus tikt mažą skaitlių vergų; tūm tarpu pagal Kryžeivių tiesas žmonės liūsi ir valdžiusiejie koki-nors turtą arba visiszkai nustojo szio paskutinio už gynamą tėvynės arba valdžia ant turto tapo labai susiaurįta. Taipos-gi krikščioniszkas tikėjimas, o ipacz jo iszguldytojai-kunigai nieko negalėjo naudoti isz palyginimo su stabmeldiszku tikėjimu ir jo kunigais. Stabmeldžiai, matydami, kad krikščionys suvis kitaip elgiasi, nėgu jie mokina, negalėjo įtikėti į vertę krikščioniszko tikėjimo. Krikščionių kunigai garsino lygybę ir meilę artymo, mokino, kad dvasiszka laimė turi buti augszcziaus

statoma už kuniszką, tūm-gi tarpu faktai, paimti isz krikszczionių gyvenimo, kūaiszčiausiai prieszinosi jų mokslui. Prietam dar reikia žinoti, kad szitas iszkilmingas mokslas buvo pamatu tiesų ir tikėjimo ir Parusių ir dar labjaus buvo pildomas jų paczių, nė krikszczioniszku mokytojų. Krikszczioniszki kunigai, platinantieji tarp Parusių Kristaus mokslą, tankiausiai kalboje, nesuprantamoje sziems paskutiniams, rupinosi užgriebti dėl savęs kūdaugiausiai turtų užkariautose szalyse, tūm tarpu augsztesnėji stabmeldžių kunigija neturėjo ir negeidė jokių turtų, nevartojo jokių žemiszku gėrybių ir, niekados nesipacziūdama, buvo visiszškai atsida-vusi maldoms ir platinimui dorybės tarp savo avelių.

Isz to, kas augszcziaus buvo pasakyta, aiszku, kad Parusiai tikt po prievarta ir del formos priėmė krikszczionystę, tūm tarpu pagal savo nūmones pasiliko stabmeldžiais.

Prie tokio padėjimo dalykų reikėjo tikt atsakanczios aplinkinybės, idant Parusiai iszreiksztų nepaklusnumą prispaudėjams ir kreiptusi jieszkoti pagalbos pas savo dievus. Neilgai reikėjo laukti tokios aplinkinybės; atėjo ji pati dar 1237 m. paveiksle maro metų.

Szitas maras taip smarkiai užklupo Parusius, jogiai daigtais visi kaimai iszmirė.

Patekę į tokiją baisią nelaimę, Parusiai atkreipė savo mislis į senūsins dievus. pas kuriūs kiekvienam priepūlyje jieszkodavo suraminimo.

Stabmeldiszki kunigai, kurie isztolo ir pasislėpę tyrinėjo nūmones prispaustųjų Parusijos gyvetojų, pasiskubino sunaudoti užgemanczius jųse palinkimus.

Dēl szito siekio jie tūjaus nuvyko į kaimus ir pradėjo aiszkėti nelaimingiems žmonėms, kad maro metai yra leisti paczių dievų už išsižadėjimą senojo savo tikėjimo ir priėmimą svetimo.

Dievobaimingi Parusiai patikėjo doriems savo globėjams ir miniomis traukė į szventus elkus (szilus) ir žinyczias (szventinyczias), nors ir sugriautas, idant maldomis ir aukomis perpraszyti supykusius dievus. Sugrižę į stabmeldystę, Parusiai vienkart išsižadėjo klausyti Kryževių.

Vietinis Kryževių mistras, Herman von Balke, dar vieszėjo Lyvžemėje (Letugalai), rupidamasis suvienyti zokoną Brolių Kardinikų su Kryževių zokonu. Jo vietinikas Herman isz Altenburgo, neiszpasakytai nekęcziantis Parusių, paliepė sergėti, kur buvo apeinamos tikėjimiszkos apeigos stabmeldžių ir visur, kur tikt buvo rastos tokios vietos, laike apeigų buvo žudomi dievobaimingi žmoneliai ir kunigai, o aplinkiniai kaimai deginami.

Tokis pasielgimas Kryževių buvo visiszcai žvėrisziskas. Kaip pirmūse amžiūse krikszczionystės visokiais budais buvo persekiojami Kristaus iszpažintojai, t. y. atidūdami žvėrimis ant suėdimo arba įmetami į ugnį, taip lygiai ir Kryževiai elgėsi su Parusiais.

Ką-gi tąsyk iszpūlė daryti nelaimingiems Parusiams? Regisi tikt griebtis kūgreicziausiai už ginklo ir narsiai kariauti su prieszais už liūsybę. Dėlto-gi abiejose szalyse, t. y. Pomezanijoje ir Pogezanijoje, suužė, lyg avylyje bitės, ir kas tikt gyvas buvo, velyjo greicziaus numirti kovoje už tėvynę,

nė išz liūso noro padėti kaklą po kardu niekpalaikio zokonįko.

Maiszte iszpradžių sekėsi Parusiams. Kaip pirma zokonįkai gaudė ir žudė laike tikėjimiszkų apeigų nekaltus Parusius, taip dabar jie patys buvo gaudomi, ir tiktai pilyse galėjo pasislėpti nū teisingos koros už nekaltai pralieta kraują. Isz daugybės szitų niekpalaikių, nupenėtų rankomis vienu tik Parusių, pasiliko gyvų labai mažai.

Dabar jau rodėsi, kad Parusiai netrukus iszsiluosuos nū savo prispaudėjų. Bet nelaimė! Ponas Dievas kitoki likimą paskyrė szitiems nelaimingiems. Jų kraujas turėjo buti užganėdinimu (užganapadarymu) už didžiausius prasikaltimus ir delto norinczių jį pralieti niekados nestokavo, taip kaip nestokavo niekados didelių prasikaltėlių. Del szitų tai priežasczių Parusių trusas del apsigynimo visados ėjo perniek, nės tapus iszmusztai vienai kruvai žmogžudžių, užplaukdavo tuojaus kitos ir tai su palaiminimu popiežiaus ir po užtarimu ciesa-riaus. Del szito tai ir dabartinis maisztas neatneszė Parusiams jokių geistinių pasekmių.

Papuolus Kryžeivių zokonui į tokį paojų, jų mistras Herman von Balke vis dar sėdėjo Lyvžemėje, rupįdamasis apie suvienyjimą abejų zokonų. Jam labjausiai turi buti dėkingi Kryžeiviai už tai, kad suvienyjimas abiedviejų zokonų tapo patvirtįtas Popiežiaus, kas atsitiko Gegužio mėn. 1237 m.

Užbaigęs reikalus Lyvžemėje, Herman von Balke sugrįžo į Parusiją, kur tuojaus pataikė savo sukrumu ir gudrumu numalsziti sukilusius gyvėtojus ir priversti juos klausyti Kryžeivių. Į

vietā prāzuvusiųjų izš priēžasties maro ir maiszto Parusiu ūžplaukē izš Vokietijos ir Lenkijos nauji iszeiviai.

Tapus praszalītam szitam, galima tarti, didžiausiam paojui, kiti, kaipo mažesni kur kas lengvians davēsi prasiszalīt.

Šviētopelk, susipykēs su Lenkū kunīgaikszcziais, o apart to dar pagasdītas prakeikimu Gniezno's arcivyskupo ūž talkinīkystē veidmainingiems Parusiams, priverstas buvo susitaikyti su Kryževiais. Padarē jis su sziais paskutiniais sākalbā, kurioje jis priēzadējo visados ūžstoti ūž Kryževiu padonis ir nedaryti jokiū sākalbā su Kazimieru, Kujavū kunīgaikszcziu, ir tokiu tai budu dabar tapo praszalītos visos kliutys tilesniam ūžkariavimui Parusijos.

Del saryszio su tolesniais faktais mūsū istorijos, turime paminēti, kas stojosi su didžiūju mistru ir su vietiniu mistru.

Vasarā 1238 m. didysis mistras Herman von Saltza paszaukē pas savē Hermanā von Balke. Vienok juodu nesusitiko, nēs pirmutinis apsirgo ir nuvyko gydytis ī Italijā, o antrasis, atvykēs ī Vokietijā, taipos-gi apsirgo. Abudu pasimirē Kovo mēn. 1239 m.

Didžiunoju mistru tapo iszrinktas Konrad'as izš Turingijos, īstojēs pirm penkiū metū ī Kryževiu zokonā, īdant praliejimų stabmeldziū kraujo nuplanti sunkius savo nusidējumus. Vietiniu mistru tapo iezrinktas Henrikas von Wida.

(Toliaus bus.)

Kaip reikia szerti ir užveizėti gyvūlius.

Paraszė Ed., iszvertė Jūzas Szvėksznys.

Penkta roda.

Apė sutingumą lankinio ir dobilinio szieno ir apė įvedimą dobily į trilaukinę gaspadorystę.

Povylaiczio susėdai, suprata kokią naudą gal iszversti isz gero gyvulių szėrimo ir apveizėjimo, pataisė rudenį sziltus tvartus, idėjo langelius, padirbdino užėdžius ir laikė gyvulius pririsztus prie sieto. Taip pat anie pasirupino, kiek reikiant, paszaro: vieni pradėjo pirkti isz bravaro brogą, antri nusunkas ir kitką.

Susirinkus potam susėdams, Povyłaitis pratarė: ar matot, brangi susėdai, kiek reik rupesnio prie paszaro pirkimo; o dėlto reik mums iszgalvoti, ar negalėtumem mes patys namie sutaisyti užtektinai paszaro, kad nereikėtu perkant taip brangiai mokėti. Pakalbėsim dabar apė žieminį paszarą, apė tai, ką reikia daryti, norint daug ano gauti ir gerai užlaikyti. Gers isz lankos sziens yra visugeriausiu gyvuliams žieminiu paszaru. Pilvas szeriamų tokiu szieniu karvių ne taip iszpamsta, kaip szeriamų sziaudais, o pieno kas kartą gaunas daugiau. Užtatai labai gerai yra szerti szieniu jaunos gyvulius. Jaigu norit, kad jusų paczių augintos karvės dūtu daug pieno, tai szerkit verszius par du metu vienu szieniu. Verszingoms karvėms sziens taip pat yra reikalingas, nes sziaudais szeriamos karvės tankiai iszsimeta, ir verszius atveda menkus ir nesveikus. Bet szerti gyvulius vienu szieniu labai brangiai kasztūja szerti vienu szieniu gal tiktai gaspadoriai, turinti geras ir placzias lankas. Szieno niekados neverta pardūti, bet reik visados gyvuliams suszerti. Didesnę naudą atnesz tav gerai szeriami gyvuliai ir gerai įkrėsti laukai, nei kaip pardūtas sziens.

Mak-tis. Pas mus maž kas tepardūda szieną, — negut tiktai tie, kurie mažai tetur gyvų daigtų. Kitiems szieno neužtenka ir dėlto mažne kas metą gauna pripirkti.

Pov-tis. Reik taisyti ir gerinti lankas, tūkart szieno gausit daugiaus ir geresnį. Lankose auga visokios žolės, ir dėlto szieno sotums ne visur yra vienoks. Visugerąjį szieną gauna isz lankų, kurios pavasarį ir rudenį aptvinsta vandeniū. Jaigu galima yra tokio szieno pirkti, tai drąsiai mokėkit už aną brangiau. Žolė, augusi pelkėtoj lankoj, uksmėj, girioj arba tarp medžių, tur mažą sotumą, ir dėlto lankoj krumelių neverta laikyti. Šziens isz pelkių jau visu yra ne sotus, ir dėlto tokias pelkes reik nu-leisti, apsausinti, iszkasus grodes, arba grabes. Ilgas stambus isz sausos lankos sziens didei yra gers dėl karvių, smulkus — dėl avių. o vidūtinysis — dėl arklių. Vertybę szieno padidina dar gers nuszienvims: jų jaunesnę žolę nupjausi, tū geresnį turėsi sziena.

Jon-tis. Szienaudami ankstybai, szieno gausime dar mažiau.

Pov-tis. Teisybė; dėlto reik saugotis szienauti ir perdaug ankstybai, ir perdaug vėlai. Užvis geresnis szienavimui laiks tas, kūmet žydi didžioji žolių dalis, nes žolė paržydėjusi, o dar prascziau, kad iszbrenst anos sėkla, mažą betur sotumą — toks sziens mažesnį tur sotumą ir už sziaudus. Taip-pat reik skototies, arba rupintis szienauti sausame ore. Šziens, gulėdams tai ant saulės, tai po lietaus, praranda trečią savo sotumo dalį, o prastovėjęs po lietumi 8—10 dienų ans nebtur ir sziaudų sotumo.

Tam-tis. Tai ką reik daryti, užstojus szienpju-tėje lytingam orui?

Pov-tis. Nedaug teturint szienauti, visados mažne gali atimti szieną prie gero oro. Paprastai žmonės szienauja vėlai, mažne patį rudenį; tūkart sziens bedžiusta pamažu, prie to ir lyja tūkart tankiau, neikaip vasarvidžiu; dėlto reik skototies nuszienuoti prie aiskio, szilto oro, kūmet nėra lietaus. Šziens nuszienuots tokiame ore yra diktai sotings. Visu-prastūju szienu yra tas, kurs, negavęs gerai iszdžiuti,

supelyja, ano kvaps yra prasts, sotums mažas, ir dėlto gyvuliams ans netinka, nes yra nesveiks. Ilgai szeriamos tokiu szieniu karvės tankiai iszsimesta ir sunkiai serga prie apsiversziavimo.

Pil-tis. Jaigu taip, tai suvisu ne verta szerti gyvulių tokiu szieniu?

Pov-tis. Nėsant kitokio paszaro, gali ir tokiu szieniu szerti. Reik tiktai szeriant gerai aną parpurtyti, arba parkratyti dėl dulkių ir pelėsių iszkrėtimo, paskui aplieti vandeniu, kuriame yra truputis isztirpytos druskos, ir ant galo, jaigu yra galima, pridėti karczių žolių. Ale ir taip pataisytas tinka tas paszars tiktai dėl gyvulių penėjimo, bet nedėl melžamų karvių.

Dar didesnį sotumą, nei kaip gers sziens, tur dobilai. Karvės, szeriamos dobilais, dūda daug pieno; o tas piens yra labai riebus ir tur daug sviesto; dėlto yra didei naudingu daigtu szerti gyvulius dobilais, užvis tokiose vietose, kame gal lengvai parđūti pieną.

Mak-tis. Apė tai, jog dobilai yra diktai sotingu paszaru, ir kad gyvuliui anie labai skelsia, mes gerai žinome. Ale isz kur anų paimti. Teisybė, kitose vietose dvarponiai sėja dobilus, bet nepardūda anų, ale suszeria gyvuliais.

Pov-tis. Norėdams turėti pelną isz gyvulių, ukininks pats tur sėti ir auginti dobilus. Dobilai yra tokiu reikalingu daigtu mums, kad be anų negalima yra pataisyti arba pagerinti mūsų gaspadorystės. Dabar jumis pamokišiu, kaip įvesti dobilus tokiose gaspadorystėse, kame visi laukai yra perkirsti į tris gabalus arba laukus; tokias gaspadorystes vadinsim *trilaukinėmis*. Norint įvesti dobilus į trilaukinę gaspadorystę, reik apkrėsti mėszlais treczią pudymo dalį nū daigto, tai yra, kad apkrėstasis žemės gabals butu vienoj' vietoj'; paskui užsėti rugius arba žieminius kvieczius, o pavasarį ant anų įkrėstame plote reik užsėti dobilus. Po atėmimo rugių paaugs dobi-

lai, kuriūs galėsi jau pjauti kitą metą. Nupjovęs dobilus, gali dobilienoj ganyti gyvulius, arba auginti antrą dobilų kartą. Trecią metą gali ganyti dobilūse gyvulius, arba ant szieno palikti; tiktai nupjovęs dobilus, tūjaus turi suarti dobilieną. kur paskui rudenį pasėsi rugius. Žinoma, kad trecią metą nebegal bepalikti dobilų augti antrą kartą, o tiktai kakintis viena karta, nes auginant dobilus antrai kartai, nebepaskubsi beisėti rugius. Paskui antrą metą turi vėl įkrėsti trecią pudymo dalį ir užsėti pavasarį dobilais. Taip darydami kas metą, mes turėsim kožną vasarą dobilais užimtą trecią vasarojaus dalį.

Pov-nis. Vis tai gerai; ale panaikinęs trecią dalį vasarojaus, neturėsi avižų ir sziaudų.

Pov-tis. Teisybė, vasarojaus bus mažiau, ale už tad gausi didelę naudą isz dobilų. Isz pirmosios kartos nū deszimtinės gausi 150—200 pundų szieno, o dar isz antros kartos arba atolo gausi nū 70—100 pundų, tai yra, par metą dobilų deszimtinė dūs nū 220 lyg 300 pundų szieno. Už pundą tokio szieno mok 25 kap.; tai yra už visą szieną nū vienos deszimtinės gali gauti nū 55 lyg 75 rubliu. Tokių piningų niekad negausi isz vasarojaus.

Mak-tis. Tas teisybė, — naudingiau yra sėti dobilus, nei kaip vasarojū. Ale sėdams dobilus, patrotysi trecią dalį ganyklos.

Pov-tis. Tas tiktai taip rodos. Pamislyk tiktai, kad atėmęs dobilus turėsi daug geresnę ganyklą dobilienoj, nei kaip ant kito lauko. Tokia ganykla yra labai gera, užvis arkliams ir avims. Karves taip pat gali leisti ant dobilienos, bet tiktai tūkart, kada anos nebēr alkanos, nes kitaip darant, iszpus anų pilvą, ir gal dar ant galo nusprogti. Karves gali tiktai leisti per pietus ir tad ne ant ilgesnės valandos, kaip ant poros adynų.

Jok-tis. O kaip reik gydyti, kad iszpuczia karvės pilvą?

Pov-tis. Jaigu tu sėji dobilus, tai turi turėti degtų kalkių; užvis geriau laikyti tūs kalkius užkimsztoj' butelkoj'. Iszputus karvei pilvą, reik paimiti pilną szauksztą kalkių, sumaiszyti anūs su vandeniu ir supilti karvei į gerkle. Toliaus bus.

Apie žirnius.

Labiausiai prasiplatinusios veislės žirnių szios: *didiejie rainiai*, reikalauja naszios dirvos; *mažiejie rainiai*, auga menkesnėje žemėj; *baltiejie*, kuriūs taipogi galima padaliti į du skyriu: *maži baltiejie* arba *geltonukai* ir *dideli baltiejie*. *Geltonukai* turi daug grūdų, o mažai virkszczių ir dėl savo ankstybumo tur didelę vertę, nes ne daug gal jiems amaras užkenkti, krisdamas jau tada, kada anksztys pradeda apibergžti.

Dideli baltiejie žirniai yra gana vėlybi, turi daug virkszczių o mažai grūdų ir tankiausiai peranksti krinta ant jų amaras.

Kiekvienas ukinikas pirm visko privalo atmėti, kokius žirnius mislyja sėti, ar ankstyvus, ar vėlyvus.

Geriausia dirva dėl kokių nors baltųjų yra kieta žemė. Grynumas dirvos — tai vienas isz svarbiausių dalykų ir dėlto ant bulvienu beveik visada žirniai gerai uždera.

Rainius-gi reikia kũankscziausiai pasėti; gero įdirbimo žemės jie suvis nereikalauja; todėl kurkitur tikt isz rudens iszriekia dirvą, o pavasaryj, kaip tik žemė apdžiūsta, jau nearia, bet tiesiog sėja ir užakėja.

Prie sėjimo *baltųjų žirnių* reikia pirm ko kito atgręžti akis ant įdirbimo žemės, nes žirniai, jaigu

uždera kur, tai pagerina dirvą, jaigu-gi nenusidūda, pablogina, net tūmsyk, kada buvo pasėti ant gerai įmėžto lauko.

Dviejūse sykiūse geriausiai nusiseka žirniai: 1) ant bulvienu, jaigu jos buvo priesz sodinimą bulvių įmėžtos, 2) ant apmėžtų rugienų arba kvietienų.

1) *Apie žirnius ant bulvienu.* Ant kiek bulvės apsilpnina dirvą, ant tiek geri žirniai pridūda jai naujų spėkų ir prirengia dėl sėjimo rugių arba kviečių. Iszkasus bulves, bulvieną reikia iszarti; kur dirva neperdaug kieta, ten galima apsieiti ir be iszarimo. Pavasaryj, kaip tikt žemė apdžiūsta, reik akėti, sėti ir tada tikt kartoti; o už 5 arba 6 dienų vėl reik užakėti. Tokiu budu kur tai kas geriaus žirniams, negu jūs sėti ant kartojimo, nes tada daugiaus liekasi ant virszaus ir nereikalingai iszdžiūsta. Kur kitur ukinikai neįkreczia suvis dirvos dėl bulvių, palikdami mėszlą velik dėl žiemojaus (žieminių javų — rugių, kviečių). Vienok, idant gerai tokias bulvienas pritaistyti dėl žirnių, įkreczia jas isz rudens dumbļu isz sodželkų arba raistų; pavasari iszktrato dumblą, paskui akėja, idant geriaus jį iszsklaidyti, toliaus sėja žirnius ir kartoja. Kad tikt ne peranksti — tokiu budu pasėti žirniai bus puikus. Kur lengvesnė žemė, tai nereikia isz rudens iszriekti, bet ant kietesnės neužkenks nė iszriekimas.

Czia nors daugiaus but darbo, negu kaip paprastai pas mus elgiasi žmonės, bet ir nauda bus dvigubai didesnė.

2) *Ant apmēztu rugienų arba kvietienų.* Čia iš rudens reikia dirvą išriekti, bet pavasarį jau neatarti, tik tiesiog žirnius sėti ant išriekimo; paskui gi gerai išdrapakūti (su drapakų išzakėti), idant kūgiliausiai žirnius įleisti; ant galo tik išilgai kelis syk peitraukti akėčiomis, nes skersinis akėjimas vėl grūdus į virsų išsverstų.

Sėjimas žirnių. Sėklos užtenka puskarczio (16 gorczyų) ant margo. Didžiausia išlyga gero užderėjimo yra ankstybas užsėjimas. Vienok ir čia reikia būti labai atsargiu.

Žirniams patinka ankstybas sėjimas ir net szaltį išlaiko, bet suvis nekenczia drėgnumo. Todėl kiekviens gaspadorius priesz sėsiant tur žiurėti, ar dirva ganėtinai pradžiuvus. Kartais atsitinka, kad mėnesyje Kovo buna dailios giedrios dienos ir žemė apdžiūsta, taip jog, rodos, galima sėti. Bet tankių tankiausiai po tokiai giedrai užstoja darganos ir pagelai, kurie baisiai žirniams užkenkia.

Taigi nereikia apsigauti; geriaus velik palaukti iki pusei arba net galui balandžio.

Su suvalymu žirnių nū lauko taipogi reikia pasiskubėti, nelaukiant, kada virkszczios visai nūgels. Nėsa vėlyvo suvalymo yra tos pasekmės, kad ir paszaras iš virkszczių niekam nevertas ir labai digcziai išzbyra grūdų; priegtam pati dirva daug nustoja naszumo, kurį įgijo po tankia priedanga žirnių. Virkszczios ipacz ankscziaus suimtų žirnių gali būti geru paszaru dėl avių ir arklių, bet niekados dėl galvijų.

Didžiausia liga žirnių, tai amaras, vienintėlis ant to vaistas — ankstybas sėjimas.

Ant galo pagalios primenu, jog suėmus žirnius reikia kuogreicziausiai žirniena išzarti, idant nenueitų ant niek visi syvai nū szaknių ir kotų virkszczių.

Apie vikius.

Vikius sėja arba dėl sėklos, arba dėl szėko; kas link sėjimo vikių dėl sėklos, viską tą patį reikia užlaikyti, ką sėjant žirnius. Vikius gi dėl szėko reikia sėti ant gerai imėžto pudymo. Sėjant prie vikių galima biskį imaiszyti avių, miežių, žirnių, o net pupų, ant kurių vikiai apsvynioja ir ne taip greit iszgula.

Vikiai dėl szėko nesisėja iszsyk visi, bet dvėjais atvėjais, pirmą — sykiu su žirniais, antrą keturiomis nedėliomis vėliaus, idant da pabaigoje pjutės turėti szviežio szėko.

Jeigu kas nori didesnį plotą žemės užsėti vikiais ir iszdžiovėti ant paszaro dėl žiemos, tesėja velik sykiu su žirniais. Taip suimti nū lauko vikiai ir gėrai iszdžiovėti buna paskui puikiu paszaru dėl visų galvijų. Vikius dėl szėko reikia sėti tirsztai, idant visa žemė būtų gerai apipilta grudais.

Vikius dėl sėklos ant ateinanczio meto iszpūla sėti viename laike su žirniais, idant rudenį jau būtų galima ant vikienos užsėti rugius. Czia tai-pogi ukinėkas privalo kũgreicziausiai po suėmimui vikieną iszarti.

Difteritas, smauginyczia, kaklinė (lotyniskai — diphtheritis).

Difteritas yra limpanti liga, kuri labjausiai apsiroiszkia gomurij. Yra tai liga labai sunki: nū jos numirszta veik pusė ligonių. Labjausiai serga ta liga vaikai nū 1 iki 10 metų.

Apsikrėst ta liga labai lengva. Ji pereina nū ligonio ant sveiko ne tik dasilytint ligonio arba jo daigtų, bet ir per orą. Užkrėst sveikus gali ir tie, kurie buvo lankyt ligonį. Tokiu budu liga gali pereit isz vienu namų į kitus ir apimt kelis kaimus, parapiją arba pavietį.

Kaip apsiroiszkia liga ir ar ilgai tęsiasi?

Liga gal prasidēt umai arba isz palengvo. Ligonis gal apsirgt ir numirt į kofias 2—3 dienas arba sirgti 3—4 ar daugiau nedėlių. Tankiausiai liga prasideda taip, kaip kitos limpanczios ligos. Ligonis ima nesmagiot, skundžiasi, kad jį szaltis kreczia arba įsimeta karsztis, kad galvą skauda, valgis negardu. Tūm pacziu tarpu arba vėliaus ima skūstis, kad jam sunku ryt arba sznekēt. Už kelių dienų ligonis jaučiasi dar blogiaus, visai nenor valgyt, mėtosi į visas szalis, ima vemt; karsztis darosi dar didesnis. Iszkyla pažandės ir ima skaudēt kaklą. Ryt darosi dar sunkiaus. Pražiodinus gerai ligonio burną, matyt, kad gomurė isz szonų, liežuvelis ir kas szale jo, buna paraudonavę, patinę su balsvais plėmeliais arba plėvukėms. Plėvukės yra tos vietos, kur gomurė ima pavirszium put. Už 5—7 dienų ligoniai gal iszgyt. — Bet tankiai buna blogiaus. Isz gomurės skaudē-

jimas pereina ant gerklės. Nū to persimaino balsas, ligonis užkyma, paskui ima sunkiai kvėpūti ir kriokti (nū to kriokligė). Naktyje kartais paszoka lyg ir nugazdytas, vos tik gauda kvapą, tartum ji kas smaugia (nū to smauginyczia), ant galo uždusta.

Arba gomurė ima put vis gilyn. Isz burnos ima smirdėt, bėga seilės su kraujais, o kaip kada iszeina dagi mėsgaliai, ir ligonis į trumpą laiką numirszta.

Recziaus atsitinka, kad ligonį ima smaugt tada, kada gomurė stov tik paraudonavus, be jokių įpatingų atmainų. Dagi buna taip, kad ligonis numirszta tada, kada jis visai nesiskundžia, kad jam sunku but kvepūt arba ryt, ir kada nė gerklėj nė gomurėj nēr įpatingų atmainų.

Dagi po ligai ne visada ligonis greit pasitaiso. Tankiai už 2—3 nedėlių po ligai darosi sunku ryt, nes valgis arba gėralas isz dalies gryžta į nosį, arba įeina į gerklę, teipogi atsitinka, kad paliauja valdę rankas, arba kojas, norint sziaip stov sveiki. Bet nū to ligoniai tankiausiai vėl pasveiksta.

Kaip iszsisaugot nū difterito?

Lengviaus yra iszsisaugot nū difterito nei kaip iszsigydyt nū jo, tik reikia atmyt, kaip platinasi liga. Delto, jaigu tik tėvai prijauczia, kad pas vaiką arba ką kitą gali buti difteritas, tegul kūgreicziausiai atskiria ligonį nū sveikų. Vasarą galima paguldyt klūne, svirne (klėtyj) ar kur kitur, žiemą — atskiroj grinczioj, o jai jos nēr tai nors sveikus vaikus iszsiųsti pas gimines, nes jie greicziausiai apsikreczia liga ir apserga. Grinczia,

kurioj gulės ligonis, turi but, kiek galima, aptusztą. Prie ligonio turi but pristatytas tiktai vienas žmogus. Kiti ne tik turi tolytis nū ligonio ir jo daigtų, bet ir neprivalo eit į jo grincią. Pats prižiurintis turi atmīti, kad jis teipogi gali lengvai apkrėsti kitus, besibucziūjant, valgant, siaucziant ir t. t. Jai nor kur iszeiti, tai tur nors iszsiprausti ir permaintyti drabužius. Teipogi ir pats turi sergėtis, kad neapsikrėsti, labjausiai reikia sergėtis seilių ir spjaudalų (skrepliu); skreplius geriausiai spjauti į kriuzelius arba torielką su tarputynu ir paskui jūs sudeginti arba pakasti. Seiles szlūstyti su andeklo galu, kurį paskui reikia sudegyti. Paduszką ir patalinę geriausiai padaryti isz sziaudų ir jūs teipogi po ligai sudeginti.

Grincią, kurioj buvo ligonis, reikia iszrukyti sieros garais. Tenai reikia palikti teipogi daigtus, kuriūs gaila butu sudeginti. Idant iszrukyt gerai, užtenka pusės arba svaro sieros; geriausiai paimti didoką szukę su žarijoms ant tų žarijų uždėti sierą ir užkamszius visus plyszius iszeiti viesiems isz grincijos. Parukinus grincią 6 ar daugiaus adynų, reikia atidarinėť duris ir langus ir vėdyt grincią, kol nisznyks sieros kvapas.

Numirus ligoniui, nereikia davinēt kitiems ligonio drabužį arba ką kitą, velyk viską sudegyt. Pagal įstatymus tokį lavoną, reikia idėti į grabą su tais pacziais drabužiais uždaryt ir tą paczią dieną pakasti; į bažnycią neszt lavoną teipogi uždrausta.

Po teisybei daugiausiai apsikreczia per szermenis; dėlto reikia gerai atsimyti, kad, mirus tokiam

ligoniui, szermenų nekelti, žmonių nepraszyti ir apricz tėvų kitus į grinczią neleisti. Turint grabą, reikia lavoną idėti į grabą, kaip stov, užvožti jį ir padaryti pagal įstatymus.

Jeigu kokioj nors szalyj yra iszsiplatinęs difteritas, tai tėvai dėlei atsargumo turi atskirt kiekvieną vaiką, pradedantį nesmagiot, labiausiai, jaigu jis skūstusi, kad jam skauda arba nesmagu ryt. Nesunku ir nenaudinga butu, kad tėvai iszmoktu žiurēt į gomurį ir iszmokytu rodyt gomurį ir plaut burną (gargaliūt). Jai yra galima, geriausiai pasirodavot su daktaru.

Kaip gydyti ligonį?

Nū difterito nėra liekarstos. Sunkumas sirgimo pareina nū piktumo ligos (epidemijos) ir nū to, ar priesz ligą vaikas buvo stiprus, drutas, ar silpnas. Bet vis-gi daug gal maczyt prižiurėjimas. Pirmucziausiai tur tėvai rupītis, kad grinczioj butu szviežias, czystas ir sziltas oras. Dėlto vasarą reikia atidarinēt langus, o žiemą įkurus peczių nors retkarcziais atidarinēt duris. Rodija teipo-gi prilaikyti grinczioj tarputyno kvapą — palaistyt, arba pakabyt audeklo galą, pavilgius tarputyne.

Apie ligonį turi but teipogi czysta. Jai ligo nis neina lauk, idūti jam ricino aliejaus pusę szaukszto ar daugiau (vaikui nū 5 iki 10 metų). Jai ligo nis dar pusėtinai stiprus (drutas), galima padaryt jam sziltą vanę ir laikyt vanėje 5 arba 10 minutų. Prie didelio karszczio ir silpnumo geriaus szlūstyti ligonį audeklo galu, pavilgytu drungnam arba szaltam vandenij.

Burną reikia planti (gargaliūt) czystu pervi-
ritu vandeniū. Geriaus but į stiklą įdėti kavini šauk-
sztuką Bertoleto druskos. Jai ligonis visai mažas
arba nemoka plaut burnos, tai reikia, palenkus
galvą, išsplaut burną su czirksziuku (czirkszmyža)
arba išszlūstyti su drėgnu czystu, audeklu. Tei-
pogi rodija traukti į savę tarputyno garus, užpy-
lus kelis jo laszus ant karszto vandens. Dėl pri-
laikymo stiprumo ir sylų, reikia dūt pastiprinantį
valgi — jautieną, kiauszinius, pieną — vyną, arba
jai jo nėra, tai nors sznapsą szauksztukais.

J. Šlibinas.

Isz Lietuvos.

Vilniuj buvau, Rigoj buvau —
Tokių dyvų nemačiau... (Isz dainos.)

Naumiesczio pav. Suv. r. 17/29 Balan-
džio 1892 m. man teko važiuoti vieszkeliu nū Sin-
tautų į Szakius. Buvo tai ankstyvas dar laikas
ir bevažiuojant asz pamacziau kaimo vaikelį, gal
6—7 metų, prastai apsivilkusį, su knigute ir są-
siuva po pažaste, bebredantį klumpaitėse per pur-
vyną. Kelias buvo be galo klampus, pakeliais
teipjau eiti per klampumą, negalima ir vaikutis, kiek
pajiegdamas, brido keliu; bet vienam daigte klum-
paitės visai nugrimdso į purvyną, viena koja nu-
niro bemaž iki kelio; vaikelis apsidairė aplink —
— kiek akim užmesį, nematyt nė gyvo žmogaus,
tik asz su žydeliu varausi per klampynę vežimai-
tyj: maža vaikiscziui pagūda nū dviejų jūdaskver-
nių — ir jisai gailiai apsiverkė; bet netrukęs ilgai

iszsitraukė ranka klumpes isz purvyno, pasimovė jas ant pirsztų, kita ranka sucziūpe knigutę su sąsiuva ir basnierzcia nubrido toliaus . . . O czia lynoja, oras miglotas, szaltas . . . Tas Lietuvos vaikelis ėjo tada isz savo kaimo į Sintautų mokslinyczią, kur jo dvasią peni svetimu, nesuprantamu mokslu. Kaip-gi brangiai tas kudykis turi pelnyti teip negardžią ir mažai naudingą dūną!

Važiūju toliaus: klampumas niszpasakytas. Trejetas arklių vos pavelka mažą vežimaitį, kuriame sėdžiu tik asz ir žydelis-važnyczia; p-r pusę adynos mes pavažiūjam tik *vieną verstą!* Pasivare kelias varsnas, privažiūjam vietą, per kurią vos-vos arkliai mus isztraukia: nelaimingi gyvuliai įlindo į purvyną visoms kojomis iki pat pilvui, virszum purvyno jie laikėsi tik ant pilvų, vežimėlis nugrimsdо iki pat aszių; arkliai stiebėsi isz viso vieko ir spirdamiesi sznipais į purvyną vos-ne-vos iszvaliojo iszklampoti ant czia-jau esanczio tiltelio. Tokio važiavimo buvo 3—4 sieksniai. Apsidairęs asz pamacziau ant lauko szalia kelo gulint du lavonu arklių ir prie pat kelio vietą, iszklotą sziaudais, kur regima gulėta buvo žmogaus. Žydelis pasakė, buk czia prigerta kokio žmogaus ir arklių. Paskiaus asz, tyczia klausinėdamas apie tai, dasižinojau szit-ką:

10/22 balandžio 1892 m. urėdinikas Naumiesczio pavietinio urėdo, p. Filipoviczius, virszinikui liepiant, buvo su urėdiszkais reikalais Szakiūse; ten diktai prisisiurbęs, vakare su pavarytais nū valscziaus arkliais žydo Kohano isz kaimo Strupų, Zyplių valscziaus, jis iszvažiavo isz Szakių atgal į Naumiestį. Važnycziojo vaikinas-krikszczionis —

bernas to žydo. Kadangi mūsų urėdininkai papratę yra neczėdyti nė kiszenių, nė labo gyventojų, tai ir tūm syk p. F. karts-nū-karto ragino važnyczią kapoti arklius, idant greicziaus bėgtu. Arkliai po tokį kelią baisiai pailso ir todėl privažiavę tą daigtą, kurį augszcziaus aprasziau, ir įklimpę į purvyną, neteko vieko, idant isz jo iszbristi. P. F. liepė tada važnycziai neszti savę į Sintautus ant peczių (nū to daigto į Sintautus bus į 1 verstą kelio). Vaikinas nutempė girtą poną urėdininką į Sintautus ir, gavęs nū jo pusrublį, gērė karcziamoj iki pat rytui, apie arklius visai nesirupirdamas; o ponas F. įlindo į kambarį rasztinikėlio Sintautų valscziaus ir pagiriojo. Kada ant rytojaus žmonės nuėjo žiurėti arklių, tai rado jūs dribsant klampynėje negyvus. Tai tų, mat, arklių liekanas asz macziau szalia kelio. . . . Kas dailiausia dar sziam atsitikime — tai, jog virszinikas pavieto, suszaukęs kûpą Sintautų valscziaus, liepė vyrams užmokėti žydui už kritusius arklius 70 rublių!

14/26 balandžio 1892 m. Jonas Rudzevyczius, vaikinas 21 metų, sunus turtingo ukiniko Jono Rudzevycziaus, isz kaimo Skardupių, Sintautų valscziaus, ėjo vakarė isz jomarko isz Szakių namon. Jam reikėjo eit per pat klampynę ir ant rytojaus apie 7 adyną rado jį prigėrusį purvyne. Vargszas dar buvo gyvas, bet visai pastyręs ir nustojęs žado: jis negalėjo isztarti iki numirsztant nė vieno žodžio. Parveže jį į valscziaus urėdą Sintautūse, tenai apžiurėjo, mėgino atgaivinti, o nepasisekus paguldė jį szpitolėje prie bažnyczios. Tėvas parvežė kokį szundaktarį Szûpį isz Papar-

tyną, Szilgalių valsčiaus, kuris bandė pražiodinti vargszą su pagalba replių, idant ipilt į gerkle vyno, bet dantys buvo teip drucziai sukąsti, jog praskęsti žandus nenusidavė. Buvusieji ten matė, kad už dantų pilna burna purvo. Antrą adyną popiet Rudzevyczius pasimirė. Prasidejo teip vadinama „sliedstva“ (tyrinėjimas) vietinių valdžių. Tėvas mirusiojo išz negerai suprastos baimės, idant jo sunaus „neraikytu“ daktarai ir sudas, o gal ir gundomas vietinės valdžios, kuri nugastavo, idant tas atsitikimas nepridarytu jai bėdos, — betardinamas liudijo, buk jo mirėsis sunus sirgo nūmirulin. Visi vienok žino kad tai yra sausa neteisybė. A. a. Jonas Rudzevyczius buvo vyras visai sveikas, drutas, gero budo ir priegtam blaivus. (Szakiūse visi pasakoja, kad jis, budamas jomarked, visai tą dieną negėręs). Tokiu budu tyrinėjimas valdžios davė tokį iszguldymą, kad Joną Rudzevyczių, beeinant keliu, isztiko priepūlis nūmirulio ir jis pargriuvęs į purvyną, nėsant pagalbos išz szalies užtroszko. Tada be tolesnio tyrinėjimo, leidžiant vietiniui vice - prokuratoriui, jį palaidojo 29. balandžio Sintautų kapinėse, o paskiaus, Nr. 19 „Suvalkų gubernijos žinėse“ tapo apgarsintas oficijaliszkas praneszimas apie myrių Rudzevycziaus sziais žodžiais: „15. balandžio, ant kelio ties laukais kaimo Sintautų Naumiesczio pav. buvo rastas pusgyvis valsčionis, Jonas Rudzevyczius, 20 metų, be ženklų pažeidimo (nasilija), kuris tą pat dieną numirė.“ Ar ne dailu?

N'ųžtylėsiu dar vieno atsitikimo. Kada Rudzevyczių atvežė į valsčiaus urėdą, Sintautų vai-

tas, p. Kramilius; nuraszė į pavieta virsziniką, idant tas atsiųstu pavietinį daktarą gelbėti nelaimingąjį vaikina; sykiu ji nusiuntė ir arklius, kuriais turėjo vaistytoją parvežti. Virszinikas paraszė daktarui, p. Grabovskiui, idant tasai važiuotu tūjaus į Sintautus. Kada važnyczia nuėjo pas p. Grabovskį su rasztu virsziniko, p. Grab. paklausė: „o ar turi man deszimtį rublių užmokėti už kelionę? Kad ne, tai poszol von.“ Ir ant to pasibaigė, o nėsant daktaro, ligonį szelpė kanivolas Szūpys . . . Jaigu ir yra ant svieta daktariszka etika, tai regima jos p. Grabovskis visai nepažįsta ir nepripažįsta . . . Kitur asz girdėjau, kad pons Grab. tankiai sakas: „asz esu geras daktaras, tai-gi asz esu ir brangus daktaras!“ Dieve jam padėk trustis apie svetimus kiszenius, tikt ne mūsų nuvargintoje Lietuvoje. Lietuvis džiaugsis dasižinojės, jog p. Grab. neyra mūsų viengentis, tikt koks isz gimės lenkas, vokietis ar pranczas. Tokių tacziaus amatnikų daktarystėje Lietuvoje nemažai.

Žingeidu, kad pernai rudenį virszinikas Naumiesczio pavieta, p. Kusakov'as, važiuodamas isz Szakių į Naumiestį tūm-pat keliu, arkliais barono Keudelio isz Gelgaudiszchio, nugrimsdė į klampynę, įkrito į purvyną ir, kaip ne Dievo sutvėrimas atvažiavo į Naumiestį. Tik tai atsitiko kitam daigte, kurį paskiaus tas pats baronas Keudelis isz piktumo iszklojo szakomis (į 40 vežimų) ir apipilstė smėliu ir žvyrium.

Skaitytojas stebėdamasi paklaus: Kas tai per kelias, kur nuskęsta žmonės ir arkliai, kur dagi

galiunūtas ir sagucziais spindantis maskolių urėdinikas negali laimingai pervažiūti ir turi joti raitas ant žmogaus sprando? Tai yra kelias, priskirtas prie pirmosios eilės kelių, taip vadinamų gubernijalszkų traktų, kuriūs prilaiko gubernijos rėdas už pinigų, renkamų kasmet nū visų gyventojų po vardu „plentpinigiu“. Tai ne yra paprastas, pavietinis vieszkelis, tik kaip sakiau gubernijalszkas traktas; kiti toki traktai yra dabar jau visoje Suvalkų rėdyboje nuplentūti, tik vienas galas nū Sintautų iki Jurbilės (Jurbargo) dar atsiliko. Asz pirmusyk važinėju po Naumiesczio pavietį, kur tikėjaisi užtikti kokią augsztesnę kultūrą, kaipo nūszalyje, gulincziam prie pat Prusų rubežiaus. Bet kaip-gi skaudus pasirodė jovas! Skaitytojas negalės nė savo vaidentuve įsitiepti; kas tai per kelias pavasario arba rudenio laike! Visur arkliai klimpsta iki kelių, o nekuriose vietose iki pilvų; kur-ne-kur randasi szaltiniūtos vietos, tai ten visai iszbristi negali; ant to kelio daugybė nedidelių tiltelių, kurie rėpso lyg ant jūko. Grindys ne-lygios, sijos kyszo vieną į vieną kita į antrą pusę, priesztiltėse žiovauja didelės skylės, kurias nenorėta užberti žemėmis. Tūs tiltus darė ir taisė už rando pinigų žydas Joselis Bloch isz Szakių. Apmokėjęs visus urėdinikus, kurie prie kelių priguli, jisai darė, ką ir kaip norėjo ir pats dabar jūkiasi isz to. Ana, kelioms dienoms priesz prigėrus Rudzevycziui, kelių konduktorius p. Lukin'as, liepiant Naumiesczio virszinikui, važinėjo žiurėti szito kelio ir ipacz tiltų. Apdairęs Szakiūse kiszenius Blocho, p. Lukin, pargrižęs į Naumiestį, pasakė virszinikui, kad ke-